

SUKUK VE ORTAKLIĞA DAYALI KİRA SERTİFİKALARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ*

Prof. Dr. Ali DERAN^a
Dr. Öğr. Üyesi Beyhan BELLER DİKMEN^b

Teorik İnceleme
(Theoretical Research)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Kasım 2019; 12 (3): 907-927

ÖZ

Yatırım yapmak isteyen ancak yapılan yatırım karşılığında faiz geliri elde etmek istemeyen bireysel ve kurumsal yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkan katılım bankaları ve bazı özel finans kuruluşları faizsiz finansal araç olarak ifade edilen ürünleri yatırımcıların kullanımına sunmaktadır. Yatırımcıların kullanımına sunulan bu ürünlerden bir tanesi de faizli tahvillere alternatif olarak ortaya çıkan, dünyada ve ülkemizde yaygın olarak kullanılan ve uluslararası piyasalarda sukuk, ülkemizde ise kira sertifikası olarak bilinen faizsiz finansman aracıdır. Bu çalışmanın amacı, sukuk kavramının açıklanması ve ortaklığa dayalı kira sertifikalarının muhasebeleştirme esaslarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle sukuk kavramı, sukukun tarafları, özellikleri ve türleri açıklanmıştır. Daha sonra, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından ortaklığa dayalı kira sertifikaları olarak ifade edilen kira sertifikalarının bir uygulama örneği aracılığı ile kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar açısından muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Katılım Bankacılığı, Sukuk, Kira Sertifikası, Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası, Muhasebeleştirme.

JEL Kodları: G20, G21, M41.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Deran, A., Beller Dikmen, B. (2019). Sukuk Ve Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikalarının Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 12 (3), 907-927.

* Makalenin gönderim tarihi: 14.11.2018; Kabul tarihi: 30.12.2018, iThenticate benzerlik oranı %19

^a Tarsus Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, alideran@gmail.com,

ORCID: [0000-0001-5377-6740](https://orcid.org/0000-0001-5377-6740)

^b Tarsus Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, b.beyhanbeller@gmail.com,

ORCID: [0000-0003-2260-6321](https://orcid.org/0000-0003-2260-6321)

ACCOUNTING OF SUKUK AND LEASE CERTIFICATES BASED ON PARTNERSHIP

ABSTRACT

Participatory banks and some private financial institutions, which have emerged with the aim of meeting the needs of individual and institutional investors who want to make an investment but do not want to earn interest income, offer products regarded as an interest-free financial instrument, to investors. One of those products offered to the investors is interest-free finance instrument emerged as an alternative to active bonds, widely used around the world and in our country, and known as sukuk in international markets and lease certificate in our country. The purpose of this study is to explain the concept of sukuk and to establish the basis of accounting for lease certificates based on partnership. For this purpose, firstly the concept of sukuk, its parties, features as well as types have been explained. Later, accounting procedures of lease certificates, which are also defined as lease certificates based on partnership by Capital Markets Board, have been carried out through an application example in terms of source institution, asset leasing company and investors.

Keywords: Participatory Banking, Sukuk, Lease Certificate, Lease Certificate Based On Partnership, Accounting.

JEL Codes: G20, G21, M41.

1. GİRİŞ¹

Dünyada ve ülkemizde fon kullanımı ile gelir elde etmek isteyen kişi ya da kuruluşların bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla varolan finans kurumlarının temelinde faiz yer almaktadır. İslam dini ise, nakit ve nakit benzerleri ile yiyecek ve içecek mallarında verilenden fazlasının alınmasını faiz olarak ifade etmekte ve faizi haram kılmaktadır. Bu durum, Müslüman ülkelerde faizin yer almadığı bir finans sisteminin İslami finans kurumları olarak ifade edilen kurumlar tarafından oluşturulmasını sağlamıştır (Ağkan, 2018: 235 - 236). Bu kurumlar; genel olarak katılım bankacılığının çalışma prensipleri olarak ifade edilen; mutlak riskin olduğu ve bu riski sermayesini ödünç olarak veren kişilerin üstlendiği, fonların sosyal anlamda katkı sağlayacak işlerin finanse edilmesinde kullanıldığı, faizin yasaklandığı ve sermaye ile ilişkili olması gibi prensipler doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirmektedir (Özulucan ve Deran, 2009: 88).

Katılım bankaları ve bazı özel finans kurumlarının faizli tahvillere şeriat uyumlu bir alternatif bulma arayışı, tahviller ile benzer özellikleri olan ve çağdaş bir finansal araç olarak ifade edilen sukukun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kurumların yanı sıra hükümetler ve şirketler de altyapı, gayrimenkul geliştirme, varlık edinimi ve sosyo – ekonomik projelerinin finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla faizsiz bir finansman aracı aramışlardır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda hükümetler ve şirketler de sukuku kullanmaya başlamışlardır (COMCEC, 2018: 9).

¹ Bu çalışma, 8 Ekim 2018 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Sigortacılık, Bankacılık ve Finans Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

Çalışmanın amacı, sukuk kavramının açıklanması ve ortaklığa dayalı kira sertifikalarının muhasebeleştirme esaslarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle sukuk kavramı, sukukun tarafları, özellikleri ve türleri açıklanmıştır. Daha sonra, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından ortaklığa dayalı kira sertifikaları olarak ifade edilen kira sertifikalarının bir uygulama örneği aracılığı ile kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar açısından muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki muhasebeleştirme işlemleri, ülkemizde bulunan işletmelerin çoğunluğu tarafından uygulanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

2. SUKUK KAVRAMI, SUKUKUN TARAFLARI ve ÖZELLİKLERİ, SUKUK TÜRLERİ

Çalışmanın bu bölümünde, sukuk kavramı, sukukun tarafları ve özellikleri, sukuk türleri ile ilgili olarak kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Sukuk Kavramı

Sukuk; sakk kelimesinin kökünden gelmekte, finansal araç şeklinde kullanılmakta ve İslami yasalara uygun olarak çıkarılmaktadır (Abdullahı, 2013: 5). Bu doğrultuda, İslami tahvil anlamını da taşıyan sukuk, yatırımcılarına gerçek bir varlık üzerinde mülkiyet hakkı sağlayarak bu varlıktan gelir elde etmelerine imkan tanıyan bir yatırım aracı olarak değerlendirilmektedir (Yean, 2011: 3). Tasarruflarını faizsiz bir yatırım aracı ile değerlendirmek isteyen kişi ya da kuruluşların kullandığı sukuk kavramı farklı kurumlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- İslami Fıkıh Akademisi Konseyi'nin 1988 yılındaki dördüncü oturumunda alınan kararlardan biri olan 30 numaralı Karar'a göre sukuk; sermaye sahipliğinin ispatını taşıyan ve eşit değerleri temsil ederek sahibi adına tescil edilen senetler olarak tanımlanmıştır (Bafra, 2016: 59).
- 1991 yılında kurulan ve küresel İslami finans sektörü için standart geliştirme ve çıkarma işlemlerinden sorumlu olan İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (Accounting and Auditing Organization for İslamic Financial – AAOIFI) tarafından "Sukuk; mevcut mal, menfaat veya hizmet ya da belirli / varolan bir proje ya da özel bir yatırım faaliyeti halinde bulunan varlıklar üzerinde yaygın ortak mülkiyetin ifade edildiği ve eşit değerli olarak ihraç edilen sertifikalar" olarak tanımlanmıştır (Tekneoğlu, 2016: 25).

- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 7 Haziran 2013 tarihinde 28670 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kira Sertifikaları Tebliği’nin 3. Maddesinde kira sertifikası olarak ifade edilen Sukuk; “Her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet” olarak tanımlanmıştır (SPK, Madde 3).

Bir önceki paragrafta yapılan tanımlardan yola çıkarak sukuku, yatırımcıların faiz geliri elde etmeden herhangi bir varlık ya da hak ile ilgili olarak finansman sağlamaya yarayan sertifikalar olarak ifade etmek mümkündür. Sukukun geçmişten günümüze kadar olan gelişim sürecinin ana aşamalarını Tablo-1’deki gibi göstermek mümkündür (COMCEC, 2018: 11):

Tablo-1: Sukukun Gelişiminin Ana Aşamaları

Tarihi Süreç / Sukukun Klasik Kullanımı	Emevi Halifeliği döneminde Marwan İbn el-Hakam yönetiminde sukuk olgunlaştırıldığında malları / tahılları almaya hak kazanan mal / tahıl kuponları olarak çıkarılmıştır.
	Osmanlı İmparatorluğu (1299 - 1923), 1775’ten sonra kamu borçlarını finanse etmek için esham olarak bilinen mali sertifikaları çıkarmıştır.
1990’lı yıllardan önce / Sukuk Geliştirmede İlk Denemeler	1978 yılında Ürdün’de Muqaradah tahvilleri verilmiştir.
	1980 yılında Pakistan’da Katılım Dönemi Sertifikaları verilmeye başlanmıştır.
	1983 yılında Malezya Hükümeti tarafından ilk olarak Hükümet Yatırım Sorunları teklif edilmiştir.
	1984 yılında Türkiye’de Gelir paylaşımlı sertifikalar yayınlanmıştır.
	Bu süreçte aktif piyasa geliştirme dönemi ortaya çıkmamıştır.
1990 – 2000 / İlk Sukuk İhraçları	1990 yılında Shell MDS Malezya tarafından verilen ilk kurumsal sukuk ihraç edilmiştir.
	Esas olarak Malezya’da küçük yerel ihraçlar gerçekleştirilmiştir.
	Teori ve model oluşturma dönemi olarak ifade edilen bu süreçte aktif piyasa gelişimi yoktur.
2001- 2016 / Sukuk Piyasasının Ortaya Çıkışı	2001’de Bahreyn hükümetinde ilk bağımsız ijarah sukuku piyasası ortaya çıkmıştır.
	Malezya Hükümeti tarafından ilk derece uluslararası varlık bazlı ijarah sukuk ihraç edilmiştir.
	Perakende sukuk, kalıcı sukuk, ikincil sukuk, SRI sukuk gibi daha yenilikçi ürünler geliştirilmiştir.

2017 – Gelecek / Sukuk Piyasasının Genişletilmesi	Sukuk için güçlü yatırımcı iştahı oluşmuştur.
	Helal endüstrisinin büyümesi sukuk pazarının genişlemesine yol açmıştır.
	Daha fazla yargı yetkisi için, ihraççı gruplara katılmaktadır.
	Daha fazla yenilik beklenmektedir.

Kaynak: (COMCEC Coordination Office, 2018: 11).

Tablo-1.'de görüldüğü gibi, sukukun gelişim süreci; tarihi, 1990'lı yıllardan önce, 1990 – 2000 yılları arası, 2001 – 2016 yılları arası ve 2017- gelecek olmak üzere beş grupta sınıflandırılmaktadır. Sukukun klasik kullanımı olarak ifade edilen tarihi süreç; Emevi Halifeliği döneminde çıkarılan kuponlar ile başlamakta ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1775'ten sonra çıkarılan mali sertifikaları da kapsamaktadır. Sukuk geliştirmede ilk denemeler olarak ifade edilen 1990'lı yıllardan önceki süreç; Ürdün, Pakistan, Malezya ve Türkiye'de çıkarılan tahvil ve sertifikaları kapsamaktadır. 1990 – 2000 yılları arasında ise, ilk sukuk ihraçları Malezya'da gerçekleştirilmiştir. 2001 – 2016 yılları, Bahreyn ve Malezya Hükümetleri tarafından çıkarılan sukuklar ile sukuk piyasasında yenilikçi ürünlerin oluşturulduğu dönemdir. 2017 yılından sonra helal endüstrisinin gelişmesi ve güçlü yatırımcıların da finansal araç olarak ifade edilen sukuka yönelmesi, sukuk piyasasının genişlemesini ve gelecekte sukuk konusunda daha fazla yeniliklerin yapılması gerektiğini göstermektedir.

2.2. Sukukun Tarafları ve Özellikleri

Faizsiz bir finansal yatırım aracı olan sukuk işleminin gerçekleştirilmesinde genel olarak üç temel taraf bulunmaktadır. Bu tarafları aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür (Bilen, 2016: 253 - 254):

- **Sukuk Sahibi Kaynak Kuruluş (Yükümlü):** Sukuk sahibi kaynak kuruluş, varlıklarını özel amaçlı aracı kurumlara satarak bu satış sonucu elde edilen fonu kullanan kuruluşlardır. Hükümetler, faizsiz finans kuruluşları, bankalar ya da finansal kuruluş olmayan özel sektör işletmeleri sukuk sahibi kaynak kuruluşu örnek olarak verilebilmektedir.
- **Özel Amaçlı Aracı Kurumlar (SPV) - Varlık Kiralama Şirketleri:** Özel amaçlı aracı kurumlar, menkulleştirme sürecinin ve sukuk ihracının yönetilmesi için sukuk ihracını gerçekleştiren ve kaynak kuruluş ile yatırımcılar arasındaki dengeyi sağlayan kurumlardır. Dayanak varlıklar olarak da ifade edilen menkulleştirilmiş varlıklar, sahipleri tarafından, sukuk sahibi adına yönetilmesi ve yatırım sertifikasının çıkarılması amacıyla özel amaçlı aracı kurumlara devredilmektedir.

- **Sukuk Sahipleri (Yatırımcılar):** Sukuk sahipleri, ihraç edilen ya da ikinci el piyasada işlem gören sukukları alan yatırımcılardır. Ülkemizde sukuk yatırımcıları; yurtiçi bireysel yatırımcılar ve kurumsal yatırımcılar olmak üzere iki grupta sınıflandırılmaktadır (Özeroğlu, 2014: 759):
  - **Yurtiçi Bireysel Yatırımcılar:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları ile yurt dışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahipleri dahil olmak üzere Türkiye’de ikametgah sahibi gerçek ve tüzel kişiler ile yerleşmek amacı ile bir takvim yılı içerisinde ülkemizde devamlı olarak 6 aydan fazla oturanlar da dahil olmak üzere ve kurumsal yatırımcı tanımı dışında kalan tüm gerçek ya da tüzel kişiler yurtiçi bireysel yatırımcı olarak ifade edilmektedir.
  - **Kurumsal Yatırımcılar:** 17 Temmuz 1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun geçici 20. maddesine göre kurulan sandıklar ve kamuya yararlı dernekler, yatırım fonları, özel emeklilik fonları, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları, risk sermayesi yatırım ortaklıkları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, aracı kurumlar, bankalar, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, ipotek finansmanı kuruluşları, vakıflar, emekli ve yardım sandıkları kurumsal yatırımcı olarak ifade edilmektedir.

Bir önceki paragrafta tarafları açıklanan sukukun dayanağı olan İslami kurallar ve yapısı gereği sahip olduğu bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Durmuş, 2010: 143 – 144; Bacha and Mirakhor, 2013; Cebeci, t.y.; agis):

- Faizin yasak olmasından dolayı sukuk getirileri faizli değil, kira geliri ya da kar payı şeklinde gerçekleşmektedir.
- Sukukun ihraç edilmesi aşamasında, kanunlar tarafından belirlenen ve sukuk sözleşmesinde yer alan nominal bir değeri bulunmaktadır.
- Sukuk sahibi, sukukun nominal değerinden daha önce belirlenmiş bir oranda ya da belirlenmiş bir miktarda pay alımını gerçekleştiremez.
- Sukuk ile sağlanan fonların tamamı sadece helal ya da şeriata uyumlu faaliyetler için kullanılmalıdır.
- Sukukun piyasalarda dolaşım ve satım işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla eşit değerli olarak çıkarılmaktadır.
- Sukukların, ihraççının genel finansal ihtiyaçlarının finanse edilmesi amacıyla kullanılmamasından dolayı, sukuk ile finanse

edilen maddi duran varlıkların açık bir şekilde tanımlanması gerekmektedir.

- Sukuk sahipleri olarak ifade edilen yatırımcıların elde edecekleri gelirler, dayanak varlık aracılığı ile üretilen nakit akışları ile sağlanmalıdır.
- Sukuk yatırımcılarının dayanak varlık ve bu varlıktan sağlanacak nakit akışları üzerinde sahiplik hakkı bulunmaktadır.
- Sukuk yatırımcıları ve sukuk sahipleri başta olmak üzere işlemin tüm taraflarının hak ve yükümlülükleri açık bir şekilde belirtilmelidir.
- Elde edilen kara, sukuk ihracında belirtilen paylaşma oranı doğrultusunda katılan sukuk yatırımcıları, zarara ise ortaklık payı doğrultusunda katılmaktadır.
- Sukuk dışında kalan İslami finans araçlarında olduğu gibi getiri sabitliği olmamalıdır.
- Likit bir finansal araç olarak ifade edilen sukuk türlerinin bazıları ikincil piyasalarda işlem görebilmektedir.

2.3. Sukuk Türleri

İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu tarafından onaylanan sukuk türlerini Tablo-2'deki gibi göstermek mümkündür:

Tablo-2: İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu Tarafından Onaylanan Sukuk Türleri

Sukuk al – ijarah	Sukuk al – murabaha
Sukukıjarahmowsufabıthıma	Sukuk al – musharaka
Sukukmanfaaijarah	Sukuk al – mudaraba
Sukukmanfaaijarahmowsufabıthıma	Sukuk al – wakala
Sukukmilkıyat al - khadamat	Sukuk al – muzra'a
Sukuk al – salam	Sukuk al – musaqa
Sukuk al – ıstisna'a	Sukuk al - muqarasa

Kaynak: (Büyükkakın ve Önyılmaz, 2012: 101).

Tablo-2.'de görüldüğü gibi, İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu tarafından onaylanan on dört adet sukuk türü bulunmaktadır. Farklı bir sınıflandırmaya göre ise, sukuk; fonlarının kullanım alanlarına göre ve dayandığı finansman modeline göre iki ana grupta incelenmektedir. Fonlarının kullanım alanlarına göre; proje endeksli, varlığa endeksli ve bilanço endeksli sukuk bulunmaktadır. Dayandığı finansman modeline göre ise; mudaraba, muşaraka, murabaha, selem, istisna, wakala, icara ve karma

sukuk olarak sınıflandırılan sukuk türleri bulunmaktadır (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 25 - 41). Bu sukuk türlerinden salam (Selem) sukuk, istisna sukuk, murabaha sukuk, musharaka sukuk, mudaraba sukuk ve icara sukuk piyasada en yaygın olarak işlem yapılan sukuklar arasında yer almaktadır (Büyükakın ve Önyılmaz, 2012: 101). Yaygın olarak kullanılan bu sukuk türlerini aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür:

- **Selem Sukuk:** Selem kelimesinin anlamı teslim olarak ifade edilmektedir. İslami bir finansal araç olan bu sukuk türü, ileri vadede teslim sözleşmesi söz konusu olduğu zaman kullanılmaktadır. Üzerinde fikir birliği oluşan bir fiyatta, belirlenen kalite ve miktardaki özel bir ürünün satın alınmasına ait anlaşma selem sukuk olarak ifade edilmektedir. Diğer sukuk türlerine göre selem sukukun kullanımı, genellikle tarım ürünlerinin üretimi için ihtiyaç duyulan finansman işlemlerinde ortaya çıkmaktadır (Özeroğlu, 2014: 761; Bilen, 2016: 259).
- **İstisna Sukuk:** İstisna kelimesi, Arapça’da yapmak ya da üretmek anlamlarına gelmektedir. İstisna sukuk, peşin ya da vadeli olarak bir bedel üzerinden herhangi bir malın üretilerek teslim edilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. Büyük altyapı projelerinin finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanımı yaygın olmasından dolayı, özel altyapı desteğine endeksli sukuk olarak da ifade edilebilmektedir (Bilen, 2016: 259 - 260).
- **Murabaha Sukuk:** Malların toplanan fonlarla peşin olarak alındığı, belirli bir kar oranı eklendikten sonra vadeli olarak satıldığı ve yatırımcının son satış fiyatı üzerinden alacak hakkına sahip olduğu sukuk türüdür (Erkuş ve Çenberlitaş, 2016: 250). Murabaha sukuk, artış anlamını taşıyan ribh kelimesinden gelmektedir. İslami kurallara göre bu sukuk türü, ikincil piyasada işlem yapılabilen bir finansal araç olarak görülmemektedir (Sa’ad; Ibrahim, and Napiyah, 2016: 1).
- **Muşaraka Sukuk:** Arapça “şerik” kelimesinden türetilen müşaraka kelimesi, ortaklık anlamına gelmektedir. İki ya da daha fazla kişinin belirli bir miktar sermayeyi eşit ya da farklılaştırılmış şekilde bir araya getirmesi sonucu birlikte iş yapmayı ve oluşacak kar ya da zararı paylaşmayı sağlayan sukuk türü müşaraka sukuk olarak ifade edilmektedir (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 29; Dinç, 2017: 1323). Sukuk türlerinde çeşitlendirme yapmak amacıyla 2005 yılında uluslararası düzeyde tanıtımı yapılan müşaraka sukukun ilk uluslararası ihracı, Dubai Metals & Commodities Company (DMCC) tarafından 200 Milyon ABD Doları tutarında gerçekleştirilmiştir (Muhammad Al – Amine, 2008: 11).
- **Mudaraba Sukuk:** Bir bankanın girişimcilere sağlayacağı finansman desteği için fon bulabilmek amacıyla sertifika çıkarmayı tercih

etmesi durumunda çıkarılan, emek ve sermaye ortaklığını gerektiren sertifikaların ihraç edilmesi işlemi mudaraba sukuk olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, 2014: 88). Genellikle büyük yatırım projelerinin finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla tercih edilen bu sukuk türünde; banka projeye ait masrafların tamamını karşılamakta, fon kullanan müşteri ise sadece emek ve ustalığını kullanmaktadır (Erkuş ve Çenberlitaş, 2016: 254).

- **İcara Sukuk:** Kelime anlamı, icar, kira ya da kira verme olarak ifade edilmektedir. İcara sukuk; temelinde bir leasing işleminin yer aldığı, vadesinde kiralayan tarafa kiralanan varlığı satın alma hakkı veren ve özellikle proje finansmanına yönelik olarak uygulanan sukuk şeklinde tanımlanmaktadır. İslami menkul kıymet piyasalarında, diğer sukuk türlerine göre en çok tercih edilen ve büyük tutarlı yatırımlarda kullanılan sukuk türü olarak ifade edilmektedir (Özeroğlu, 2014: 759; Tekin, 2017:165).

Bir önceki kısımda açıklamaları yapılan sukuk türleri, ülkemizdeki uygulamalarda kira sertifikaları olarak mevzuatımıza dahil edilmiş, 2002 yılında sukuk ile ilgili olarak işlem yapılabilmesi için gerekli yasal çalışmalar başlatılmış ve 2013 yılında Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılan son düzenleme ile sukuk uygulamalarının gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan hukuksal zemin oluşturulmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 7 Haziran 2013 tarihinde çıkarılan III – 61.1 sayılı tebliğe göre kira sertifikaları; sahipliğe dayalı, yönetim sözleşmesine dayalı, alım – satıma dayalı, ortaklığa dayalı ve eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları olmak üzere beş farklı grupta sınıflandırılmaktadır (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 49 – 58). Yapılan karşılaştırmalar sonucunda sahipliğe dayalı kira sertifikaları, icara sukuk; yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikaları mudaraba sukuk; alım – satıma dayalı kira sertifikaları murabaha sukuk; ortaklığa dayalı kira sertifikaları muşaraka sukuk; eser sözleşmesine dayalı kira sertifikalarının ise istisna sukuk ile benzer işleyiş sürecine tabi olduğu belirlenmiştir (Tekin, 2017: 168 - 171) .

3. ORTAKLIĞA DAYALI KİRA SERTİFİKALARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Ortaklığa dayalı kira sertifikalarının muhasebeleştirilmesi sırasında kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar tarafından gerçekleştirilen işlemlerin kaydedilmesi söz konusudur. Bu işlemlerin kaydedilmesi aşamasında kaynak kuruluşun, banka dışında bir işletme olması durumunda yapılacak muhasebe kayıtlarında Tek Düzen Hesap Planı; kaynak kuruluşun banka olması durumunda ise Bankalar Hesap Planı dikkate alınmaktadır (Özcan, 2015: 124). Bu doğrultuda, sukukun tarafları olarak ifade edilen kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar tarafından ortaklığa

dayalı kira sertifikalarını muhasebeleştirirken kullanılması gereken hesapları aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür:

- Kaynak kuruluş, ortaklığa dayalı kira sertifikalarını ihraç ettiği zaman topladığı fonları aldığı 309 / 409 Diğer Mali Borçlar Hesabı'na; varlık kiralama şirketine yapacağı kupon ödemelerini ise 780 Finansman Giderleri Hesabı'na kaydedebilmektedir (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 86).
- Varlık kiralama şirketi, ortaklığa dayalı olarak ihraç edeceği kira sertifikalarının vadesi kısa ise 306 Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Hesabına, sertifikaların vadesi uzun ise 407 Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Hesabına; kaynak kuruluştan alınan kar payını ise 600 Yurt İçi Satışlar Hesabı'na; yatırımcılara yapılacak kupon ödemelerini 740 Hizmet Üretim Maliyeti Hesabı'na; kupon ödemelerinden kesilen % 10 oranındaki stopaj tutarını ise 360 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı'na kaydedebilmektedir (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 107 - 108).
- Yatırımcı, kısa vadeli olarak aldığı kira sertifikalarını 118 Diğer Menkul Kıymetler Hesabı'na, uzun vadeli olarak aldığı kira sertifikalarını ise 248 Diğer Mali Duran Varlıklar Hesabı'na, kira sertifikası kupon bedellerini ve getirilerini ise 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı'na ve 649 Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabı'na kaydedebilmektedir (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: 116).

Örnek: X İnşaat İşletmesi bir özel yaşlı yaşam merkezi yapım ihalesini, 22.561.316,00 TL bedel ile almıştır. Yaşlı yaşam merkezinin inşaat maliyeti 16.149.000,00 TL'dir. X İnşaat İşletmesi, Y Varlık Kiralama Şirketi ile 16.149.000,00 TL finansmanın sağlanması konusunda sözleşme imzalamıştır. Sözleşmeye göre Y Varlık Kiralama Şirketi inşaatın maliyet bedeli kadar ortaklığa dayalı kira sertifikası ihraç edecektir (Yılmaz ve Gökgöz, 2015: s. 108'deki örnek doğrultusunda oluşturulmuştur). Y Varlık Kiralama Şirketi'nin ihraç ettiği 16.149.000,00 TL nominal değerli 12 ay vadeli kira sertifikasını Yatırımcı Z İşletmesi 01.01.2018 tarihinde almıştır. Sözleşmeye ait bilgiler aşağıdaki gibidir:

Kira Sertifikası İhracını Gerektiren İşlem	Özel Yaşlı Yaşam Merkezi Yapım İnşaatı
İhale Bedeli	22.561.316,00 TL
İnşaat Maliyeti	16.149.000,00 TL
Kira Sertifikası Süresi	1 yıl (01.01.2018 – 31.12.2018)
Ortaklık Payı Oranı	% 50
Kira Sertifikası İhraç Bedeli	16.149.000,00 TL
Kira Sertifikasının Yıllık Getiri Oranı	% 8
Kira Sertifikası Kupon Ödemesi	3 ayda 1 Kupon Ödemesi
Kira Sertifikasının Kupon Ödemesi Üzerinden Kesilecek Stopaj Oranı	% 10

Verilere göre Kira Sertifikasının Getirisi Yıllık = Kira Sertifikası Maliyeti x Kira Sertifikası Getiri Oranı

- 16.149.000,00 TL x % 8 = 1.291.290,00 TL

3 Aylık Kupon Ödemesi = Kira Sertifikası Yıllık / 4 Dönem

- 1.291.290,00 TL / 4 = 322.980,00 TL

3 Aylık Kupon Ödemesi Tutarı Üzerinden Kesilecek Stopaj Tutarı = 3 Aylık Kupon Ödemesi x Stopaj Oranı

- 322.980,00 TL x % 10 = 32.298,00 TL

Kar Tutarı = İhale Bedeli – İnşaat Maliyeti

- 22.561.316,00 TL - 16.149.000,00 TL = 6.412.316,00 TL

Ortaklıktan Gelen Kar Payı = Kar Tutarı x Ortaklık Payı Oranı

- 6.412.316,00 TL x % 50 = 3.206.158,00 TL

3.1. Kaynak Kuruluşun Kayıtları

Çalışmanın bu kısmında, yukarıdaki veriler ışığında, kira sertifikası sözleşmesine göre X İnşaat İşletmesi olan kaynak kuruluş tarafından yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi gerçekleştirilecektir.

- Sözleşmeye konu inşaat işlemi ile ilgili kira sertifikasına ait 01.01.2018 tarihinde aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

01.01.2018		
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ	16.149.000	
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI		16.149.000
Varlık Kiralama Şirketi ile yapılan kira sertifikasına ait kayıt		

- X Kaynak kuruluşunun, Y Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası ihracından topladığı fonlara ait 01.01.2018 tarihinde aşağıdaki gibi kayıt yapması gerekmektedir.

01.01.2018		
102 BANKALAR	16.149.000	
309 DİĞER MALİ BORÇLAR		16.149.000
Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası ihracından toplanan fonlar		

- X Kaynak kuruluşunun, 3 aylık kupon tutarlarını Y Varlık Kiralama Şirketi'ne 31.03.2018 tarihinde ödemesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapması gerekmektedir.

31.03.2018		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	322.980	
102 BANKALAR		322.980
Varlık Kiralama Şirketi'ne 3 aylık kupon tutarlarının ödenmesi (1. Dönem)		

3 aylık kupon tutarlarının ödenmesine ait bu kayıt 2018 yılının sonuna kadar her üç ayın sonunda tekrarlanır.

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde X kaynak kuruluşunun kira sertifikası tutarını Y Varlık Kiralama Şirketi'ne devretmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapması gerekmektedir.

31.12.2018		
309 DİĞER MALİ BORÇLAR	16.149.000	
102 BANKALAR		16.149.000
Kira sertifikası tutarının Varlık Kiralama Şirketi'ne devredilmesi		

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde %50 kar payı gelirlerinin alınmasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018		
102 BANKALAR	3.206.158	
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR		3.206.158
Vade sonunda kar payı gelirlerinin alınması		

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde X kaynak kuruluşunun Y Varlık Kiralama Şirketi ile yapılan kira sertifikasının itfasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018		
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI	16.149.000	
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ		16.149.000
Kira sertifikasına ait sözleşmenin vade sonunda itfası		

3.2. Varlık Kiralama Şirketinin Kayıtları

Çalışmanın bu kısmında, yukarıdaki veriler ışığında, kira sertifikası sözleşmesine göre Y Varlık Kiralama Şirketi tarafından yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi gerçekleştirilecektir.

- Sözleşmeye konu inşaat işlemi ile ilgili kira sertifikasına ait 01.01.2018 tarihinde aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

01.01.2018		
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ	16.149.000	
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI		16.149.000
Kaynak Kuruluş ile yapılan kira sertifikasına ait kayıt		

- Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası ihracına ait 01.01.2018 tarihinde aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

01.01.2018		
102 BANKALAR	16.149.000	
306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER		16.149.000
Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası ihracı		

- Varlık Kiralama Şirketi'nin kira sertifikası bedellerini kaynak kuruluş olan X İnşaat İşletmesi'ne aktarmasına ait aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

01.01.2018		
120 ALICILAR	16.149.000	
102 BANKALAR		16.149.000
Kira sertifikası bedellerinin kaynak kuruluşu aktarılması		

- Sukuk yatırımcılarına 3 aylık kupon tutarlarının 31.03.2018 tarihinde ödenmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.03.2018		
740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ	322.980	
102 BANKALAR		290.682
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		32.298
Sukuk yatırımcılarına 3 aylık kupon ödemesi (1. Dönem)		

3 aylık kupon tutarlarının ödenmesine ait bu kayıt 2018 yılının sonuna kadar her üç ayın sonunda tekrarlanır.

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde kira sertifikası maliyetinin sonuç hesaplarına aktarılmasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018		
622 SATILAN HİZMET MALİYETİ	322.980	
741 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA		322.980
Vade sonunda kira sertifikası maliyetinin sonuç hesaplarına aktarılması		

31.12.2018		
741 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA	322.980	
740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ		322.980
Vade sonunda kira sertifikası maliyetinin sonuç hesaplarına aktarılması		

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde X İnşaat İşletmesi'nden kira sertifikası bedellerinin alınmasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018			
102 BANKALAR		16.149.000	
120 ALICILAR			16.149.000
Vade sonunda kaynak kuruluştan kira sertifikası bedellerinin alınması			

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde % 50 kar payı X İnşaat İşletmesi'nden kar payı gelirlerinin alınmasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018			
102 BANKALAR		3.206.158	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR			3.206.158
Vade sonunda kar payı gelirlerinin alınması			

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde kira sertifikalarının itfa edilmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018			
306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER		16.149.000	
102 BANKALAR			16.149.000
Vade sonunda kira sertifikalarının itfa edilmesi			

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde X kaynak kuruluşunun Y Varlık Kiralama Şirketi ile yapılan kira sertifikasının itfasına ait aşağıdaki gibi kayıt yapması gerekmektedir.

31.12.2018		
951 KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI	16.149.000	
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ		16.149.000
Kira sertifikasına ait sözleşmenin vade sonunda itfası		

3.3. Yatırımcı İşletmenin Kayıtları

Çalışmanın bu kısmında, yukarıdaki veriler ışığında, yatırımcı işletme olan Z İşletmesi tarafından yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi gerçekleştirilecektir.

- Yatırımcı işletmenin kira sertifikasını 01.01.2018 tarihinde alması işlemine ait aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

01.01.2018		
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER	16.149.000	
102 BANKALAR		16.149.000
Kira sertifikası alımı		

- İlk 3 aylık kira sertifikası kupon tutarlarının 31.03.2018 tarihinde kesilmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.03.2018		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	322.980	
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR		322.980
Kira sertifikası kuponlarının kesilmesi (1. Dönem)		

- İlk 3 aylık kira sertifikası kupon tutarlarının 31.03.2018 tarihinde tahsil edilmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.03.2018		
102 BANKLAR	290.682	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	32.298	
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		322.980
Kira sertifikası kuponlarının tahsil edilmesi (1. Dönem)		

3 aylık kupon tutarlarının kesilmesi ve ödenmesine ait bu kayıtlar 2018 yılının sonuna kadar her üç ayın sonunda tekrarlanır.

- Vade sonu olan 31.12.2018 tarihinde kira sertifikalarının itfa edilmesine ait aşağıdaki gibi kayıt yapılması gerekmektedir.

31.12.2018		
102 BANKALAR	16.149.000	
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER		16.149.000
Vade sonunda kira sertifikası itfası		

4. SONUÇ

Dünya’da yaygın olarak kullanılan ülkemizde ise son yıllarda kullanılma seviyesi artan faizsiz finansal araçlar, İslami Finans Kurumları tarafından üretilmektedir. Katılım bankaları, özel finans kurumları, varlık kiralama şirketleri gibi şirketler tarafından üretilen bu finansal araçlar; uluslararası piyasalarda sukuk, ülkemizdeki mevzuatımızda ise kira sertifikaları olarak ifade edilmektedir.

Kullanılan kelimeler ve yapılan sınıflandırmalar açısından birtakım farklılıklar söz konusu olmasına rağmen sukukun ve kira sertifikalarının işleyiş sürecinde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Sukuk ve kira sertifikalarının işleyişinde kaynak kuruluş, varlık kiralama şirketleri ve yatırımcılar olmak üzere üç taraf yer almaktadır. Varlık kiralama şirketleri sukuk / kira sertifikalarını ihraç etmekte; bireysel ya da kurumsal

yatırımcılar bu sukuk / kira sertifikalarını satın almakta; kaynak kuruluşlar ise, varlıklarını satmaları sonucunda elde ettikleri fonları kullanmaktadır. Bu satış işlemi sonucunda elde edilen fonlar ile ilgili olarak faiz gelirin oluşmamasından dolayı faiz geliri elde etmeden tasarruflarını değerlendirmek isteyen kişi ya da kuruluşlar tarafından sukukun / kira sertifikalarının alımı tercih edilmektedir. İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu, sukuku on dört türde sınıflandırmıştır. Ancak bu sınıflandırmalarda belirtilen bazı sukuk türleri henüz yaygın olarak kullanılmamaktadır. Ülkemizdeki kullanımında ise kira sertifikaları beş farklı grupta sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırmaya göre işlemler gerçekleştirilmektedir.

Çalışmada, sukuk kavramı, sukukun tarafları, özellikleri ve türleri açıklanarak ortaklığa dayalı kira sertifikalarına ait bir örnek uygulama ve bu uygulamanın muhasebeleştirme işlemleri kira sertifikalarında yer alan üç taraf açısından da ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları ya da işletmelerin gerekli şartları sağlaması durumunda Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları'nı dikkate alarak örnek uygulamalarını gerçekleştirmelerinin literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abdullahı, S. I. (Ocak 2013). Sukuk as an alternative source of funds for the nıgerian government. *Essentials of Islamic Banking and Finance in Nıgeria*. Editors: Dandago, K. I. ; Muhammad, A. D. and Oseni, U. a. Benchmark Publ.

Ağkan, F. (2018). Aaoıfı standartları ve Türkiye katılım bankalarında uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 235 – 245.

Bacha, O. I.; Mırakhor, A. (2013), *Islamic capital markets: a comparative approach*, Wiley Publishers, 1 edition, Singapore.

Bafra, E. (2016), *İslami bankacılıkta sukuk (kira sertifikaları) ve uygulaması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bilen, B. (Temmuz 2016). Sukuk ve muhasebe uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 249 – 279.

Büyükakın, F.; Önyılmaz, O. (2012). Faizsiz finansman bonusu sukuk ve Türkiye uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(7), 99 – 114.

Cebeci, İ. Sukuk. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Test Yayını). <https://islamansiklopedisi.org.tr/sukuk>.

Comcec Coordination Office, (February 2018) *The role of sukuk in islamic capital markets*, Ankara.

Dinç, Y. (04 – 05 Mart 2017), Katılım bankalarında muşaraka finansmanının işleyişi ve muhasebesi; sorunlar ve öneriler. *III. Ibaness Congress Series – Edirne / Turkey*.

Durmuş, A. (Ekim 2010). Modern bir finansal araç olarak sukûk ve fikhî açıdan tahlili. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*. (16), 141 – 156.

Erkuş, H.; Çenberlitaş, İ. (2016). İslâmi finansal araçlardan olan sukuk'ların muhasebeleştirilmesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), 245 – 262.

Muhammad A. A.; Muhammad A. – B. (January 2008). Sukuk market: innovations and challenges. *Islamic Economic Studies*, 15(2), 1 – 22.

Özcan, S. (2015), Finansman aracı olarak sukuk ve muhasebe sistematiği. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Özeroğlu, A. İ. (Eylül 2014). Sukuk ve Türkiye’de sukukun uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, yıl: 7, (XIX), 751 – 772.

Özulucan, A.; Deran, A. (2009). Katılım bankacılığı ile geleneksel bankaların bankacılık hizmetleri ve muhasebe uygulamaları açısından karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 85 – 108.

Sa’ad, A. A.; İbrahim, U. bt and Napiyah, M. D. M. (2016). Murabahah sukuk structure: the shariah challenges and the way forward. *European Journal Od Islamic Finance*. Editor: Biancone P. P., No: 4, 1 – 4.

Spk, Kira sertifikaları tebliği. seri: ııı – 61.1. yayım: 07.06.2013 tarih ve 28670 sayılı resmi gazete.

Tekin, A. (Kasım 2017). Türkiye kira sertifikaları ile islami finans piyasalarındaki eşdeğer ürünler arasında bir karşılaştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(2), 160 – 175.

Tekneoğlu, M. S. (2016 / 2). Muhasebeleştirme açısından sukukların tahlili ve bir uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 15, (29), 23 – 44.

Yean, T. W. Sukuk: issues and the way forward. *International Lawyers Network Articles* .

Yılmaz, E. (Ocak 2014). Yeni bir finansal araç olarak sukuk: çeşitleri, türkiye uygulaması ve vergilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (61), 81 – 100.

Yılmaz, E.; Gökgöz, A. (2015), *Sukuk ve muhasebesi (kira sertifikalarına ilişkin teori – mevzuat – uygulama)*, Ankara: Savaş Yayınevi.

www.aoifi.com

